

Kringnieuws

september 2018

In dit nummer onder andere:

- * *Bericht van de voorzitter*
- * *Excursie naar Deventer en Olst oktober 2017*
- * *Verslag GEA-Fryslân-excursie naar de Ardennen 26 en 27 mei 2018.*
- * *Oertijdmarkt Borger 5 augustus 2018*
- * *Najaarsexcursie Museum Hofland*
- * *Geologisch weekend Kring Fryslân 12 en 13 januari 2019*
- * *Overzicht van mineralen en fossielen najaar en winterbeurzen*
- * *Lezingen overzicht Kring Fryslân voor het seizoen 2018-2019*

Bericht van de voorzitter

Leeuwarden, 9 september 2018

Beste Gea leden,

Het nieuwe seizoen staat weer voor de deur. Het bestuur is al weer even aan de gang. Helaas moeten we het met minder bemanning doen. Wiepkje is herstellende van een hersenbloeding. Gelukkig zijn er weinig restverschijnselen, maar de impact is groot. Voorlopig rustig aan dus. Bovendien heeft zij de zorg voor haar Hendrik. Recent 4 omleidingen van het hart en daarna nog een pacemaker. Zij hebben het dus nogal voor de kiezen gekregen en wij wensen beiden van harte beterschap en een voorspoedig herstel. Ons aller Anja heeft ook een operatie gehad. Zij is net een weekje thuis na het

verwijderen van een nier. Er zat een kwaadaardige tumor in. Gelukkig waren alle uitslagen goed. Geen nabehandeling. Na deze zware ingreep is zij nog een tijd uit de roulatie. Ook zij van harte beterschap en een voorspoedig herstel.

Het jaarprogramma heeft al weer vorm gekregen. Wij hebben voor alle maanden al een spreker kunnen 'strikken'. Het spits wordt afgebeten door Peter Hofstee. Hij gaat een verhaal houden over zwerfstenen uit Denemarken. Pas op 26 september i.v.m. zijn vakantie. Een week later dus dan u gewend bent. Wij houden dan tevens onze jaarlijkse verloting tijdens een gezellige borrel. Graag wat meenemen daarvoor. Ook het laten zien van uw vakantie vondsten is altijd leuk voor anderen. De rest van het lezingenprogramma ziet u elders in deze nieuwsbrief.

Onze najaarsexcursie gaat dit keer naar museum Hofland in Laren. 'S ochtends een bezoek aan het museum met een rondleiding en 's middags een wandeling over de heide. We hopen op een grote opkomst. Dit alles op 14 oktober.

Ook zijn de voorbereidingen van het geologisch weekend, in het derde weekend van januari, al weer in volle gang. Het thema is deze keer " fossielen onder water ". De titel sluit aan bij de grote tentoonstelling in het natuurmuseum dit jaar "Friesland onder water". Gelukkig kunnen we het een en ander lenen van museum Naturalis in Leiden. Dit museum is op het ogenblik gesloten i.v.m. een grote renovatie. Dat schept mogelijkheden voor ons. Zeer waarschijnlijk kunnen we o.a. een grote mosasaurus (3 meter breed en 6 meter lang) lenen. Die moet de topper van het weekend worden. Ook deze keer rekenen we weer op de medewerking van veel van onze leden. Wij laten nog van ons horen.

U merkt het, Gea afdeling Friesland bruist!!

Ik wens iedereen een goed seizoen en hoop u veel te zien.

Harm Wieringa.

* *Excursie naar Deventer en Olst*

Verslag van de excursie op 12 oktober 2017

Elf man sterk bezoeken we verschillende locaties in de binnenstad van Deventer waar natuursteen is toegepast. Het weer werkt bijzonder mee. De oude hanzestad leent zich bijzonder goed voor zo'n excursie vanwege zijn rijke verleden. Uit allerlei perioden zien we karakteristieke bouwwerken met natuursteen.

Vanaf de 12de eeuw werden gesteenten uit de Eifel aangevoerd voor de drie grote kerken en de zogenoemde Proosdij: met name tufsteen en Drachenfelstrachiet. Later ook Bentheimer zandsteen. Doordat Deventer een overslagplaats was van Bentheimer zandsteen, dat over de Vecht werd getransporteerd zijn zeker tot in de 17de eeuw veel belangrijke gebouwen, zoals de Waag, het

Gerechtsgebouw en woonhuizen van rijke handelaren voor een deel uitgevoerd en versierd met dit gesteente.

De natuursteen die het meest werd gebruikt en ook nu nog in trek is, is hardsteen, ook bekend als kolenkalk uit het Vroeg Carboon van België. Overal in de stad is het te zien: van oude grafstenen in de kerken tot winkelpuien en terrassen. Er zijn mooie doorsneden van fossielen in te vinden, vooral van brachiopoden, verschillende koraaltypen en stengeldelen van zeelelies.

Sinds 1900 of daaromtrent doen ook allerlei andere gesteenten hun intrede, waarbij het vooral gaat om winkelpanden. Veel fraaie middeleeuwse gevels werden bedorven door nieuwe winkelpuien, waaraan vaak wel mooie natuursteensoorten te bewonderen zijn. We zien onder meer graniet met grote roze veldspaatkristallen uit Sardinië, cordierietgraniet uit Spanje, rode alkaliveldspaatgraniet en viborgiet uit Zuidwest-Finland, noriet uit Zuid-Afrika, trondhjemiet uit Noorwegen,

hoornblendeschist die meestal Pillarguri of Noorse lei wordt genoemd en op heel veel plaatsen larvikiet in diverse variëteiten. De laatste decennia zijn er veel puien verschenen van migmatiet in allerlei kleuren en vormen, afkomstig uit India en Brazilië.

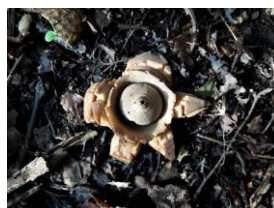
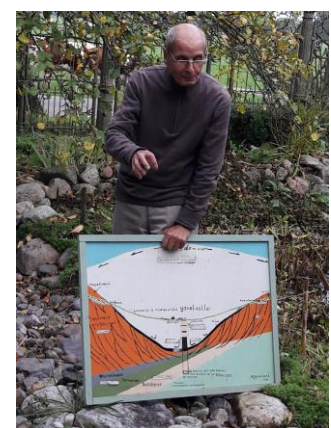
Waar mogelijk staan we stil bij de bouw van deze gesteenten, hun ontstaan en hun mineraalinhoud.

Ook wordt de aandacht gevestigd op enige beelden, zoals het standbeeld van Steijn van witte Franse kalksteen, de zandstenen beelden op sommige gevels, de sokkel van basalt van het beeld van Albert Schweizer en het mythologische reliëf van leucietbasalt in de buurt van de Bergkerk.

Zelfs de straatstenen zijn de moeite waard. De straat naar de Bergkerk is geplaveid met kasseien van zandsteen en porfier van Quenast uit België, terwijl het straatje bij het Munttorentje het terrein van de Grote Kerk voorzien is van allerlei noordelijke zwerfkeien.

Er is nog veel meer te zien, maar we moeten nog naar Olst.

Een bezoek aan het Geologisch Museum IJsselvallei bij Olst is een bijzondere ervaring. Het kleine particuliere museum is al circa 50 jaar oud en wordt nog steeds beheerd door de stichter en de eigenaar Louis Verhaard die ons zelf rondleidt. Het bergt een schat aan geologica uit de IJsselvallei en dat betreft niet alleen stenen en fossielen maar bijvoorbeeld ook bodemprofielen. Bovendien hangt er veel informatie in de vorm van kaarten, foto's enz. Waar vind je nog zoiets? Louis Verhaard neemt ons ook nog mee in zijn tuin, waar behalve een reliëf van de IJsselvallei enkele leuke paddenstoelen zijn te zien: aardsterren en judasoren.

Peter Venema

Verlag GEA-Fryslân-excursie naar de Ardennen 26 en 27 mei 2018.

De voorbereiding had nogal wat voeten in de aarde, terwijl je graag de handen uit de mouw wilt steken. Na een geslaagde excursie in het westelijk deel van de Eifel wilden we nu het oosten van dit gebied bezoeken. Helaas zijn hier fraaie vindplaatsen, maar niet van fossielen, maar vooral micromounts. Daarvoor krijgen we de handen van een groot deel van onze leden niet op elkaar en verleggen we het vizier richting de Ardennen. Dankzij de hulp van Tjerk Veenstra komen er ook vindplaatsen van fossielen op het programma. Dat bestaat uit zaterdag groeves in Lompret en Couvin, zondag naar Landelies. Harm regelt overnachtingen in hotel/pension, Tjerk een camping.

Vrijdagavond is iedereen op het verzamelpunt Dinant op de camping Villatoile behalve dan de “excursielei(ij)der” : hij staat in Leiden bijna een uur in de file en komt een half uur na de afspraak aan. Desondanks gaan we de volgende dag welgemutst op pad: we hebben prachtig weer en de groeve in Lompret wordt met enige moeite door Wietse teruggevonden. Helaas de voorraad bariet die hij aantrof is weg en met moeite vinden we calcietskristallen met één geweldige uitzondering: Jel-An en Hero hakken heel voorzichtig twee prachtige stukken uit de wand. Bij de verplaatsing in de groeve gaat het mis: een deel van de groep mist de afslag naar een andere hoek van de groeve en probeert vruchteloos contact te leggen. Als het contact is hersteld, zijn ze al bijna terug op de camping. We komen nog wel twee leden van de geologische vereniging in Belgisch Limburg tegen die ons een stukje loodglans aanbieden waarna we er zelf ook nog wat kleine stukjes vinden. Zij wijzen ons op de vindplaats Beez. Fossielen zijn in Lompret moeilijk te vinden: de pantservis die ooit gevonden is, heeft zijn familie goed verstoep.

In Couvin loopt het bezoek uit op een teleurstelling: ook hier is ooit van alles gevonden, maar ligt er tijdens ons bezoek niets voor het oprapen of het uithakken.

Zondag is het zo mogelijk nog warmer: de groeve in Beez is snel gevonden, maar van een enorme omvang. Op weg naar de hoek waar we volgens de Belgen van de vorige dag moeten zijn splitsen we ons in twee groepen die beide wel op enige wijze succesvol zijn: de één met aardige calcietskristallen, de ander met leuk marcasiet. Omstreeks het middag uur lunchen we bij de uitgang: een deel van de groep keert huiswaarts enigszins teleurgesteld in de beperkte fossiele vondsten, een ander houdt het gezien de hitte voor gezien en gaat naar de camping. Drie die-hards bezoeken nog Landelies en komen met een aantal goede calcietskristallen terug.

Het internet heeft niet alle “beloften” in de groeves waar kunnen maken. Dat was in de Oost-Eifel beter. Het weer daarentegen kon niet beter. Wie heeft een goed idee voor de volgende excursie? Liefst met zowel mineralen, maar zeker ook fossielen.

Hendrik Zijlstra

Oertijdmarkt Borger zondag 5 augustus 2018

Ook dit jaar weer een uitnodiging van de organisatie van de Oertijdmarkt Borger ontvangen en uiteraard geven wij daar graag gehoor aan om de Gea Kring Friesland te vertegenwoordigen.

Het is dan volop vakantietijd en zoals al vele jaren wordt deze markt door veel mensen bezocht. Opvallend veel vakantiegangers met kinderen.
Het Hunebedmuseum heeft net een verbouwing achter de rug en het is mooi geworden. De markt is volledig in de open lucht, de organisatie zorgt voor prachtig mooie overkapt stands. De diversiteit qua aanbod van geologisch materiaal is groot te noemen.
Het werd een prachtig mooie dag wat betreft weer, sfeer en entourage.
Ondanks het warme weer toch de nodige bezoekers van de markt.
Gelukkig stond onze stand het grootste deel van de dag in de schaduw.
Bemensing van de kraam / stand : Albert Lefferts en Henk Nieuwenhuis uit Franeker en Jan en Ankie van der Velde en voor een groot deel van de dag Ytte Komrij.
Partner Hans zorgde voor rust in de tent.
Vooral Albert en Ytte hebben het gipshakken verzorgd, een intensieve klus voor de jeugd.
Petje af voor die twee, 58 kinderen hebben gips gehakt.
De kinderen kunnen kiezen uit mineralen of fossielen. De mineralenbak was praktisch leeg.
Ankie heeft zich intensief ingezet bij de grabbeltonnen, ook hier weer opvallend dat de bak met mineralen weer favoriet is bij de kinderen.
U begrijpt dat onze stand vooral gericht op jeugd is, onze toekomst tenslotte.
Tot onze verrassing kregen we bezoek van Wiepkje Hagen en Yma van der Driest.
Deze dames zijn de markt nog over geweest op zoek naar potentiële standhouders voor ons geologisch weekend eind januari 2019. Met succes, er zijn kandidaten voor dat weekend benaderd.
Terugkijkend op onze nering, wij hebben het met zijn allen druk gehad, wij hebben een goede omzet gedraaid, wij hebben weer de nodige contacten weten te leggen en wat heel belangrijk is: we kunnen met veel plezier terugkijken op deze mooie dag.
Ook de organisatie van de markt was geweldig goed. Bedankt.
Tot slot wil ik een ieder bedanken die geholpen heeft dat deze dag een succes werd.

Jan van der Velde

* Najaarsexcursie

Het najaar nadert en dus ook onze najaarsexcursie.
Dit jaar gaan we naar Laren, museum Hofland. Op zondag 14 oktober. Er is daar een prachtige tentoonstelling over het ontstaan van het Gooi. Bovendien is er dat weekend ook een archeologische tentoonstelling. Het programma is als volgt:
's morgens) bezoeken we het museum en krijgen we een rondleiding. Het museum gaat normaal pas om 13.00 uur open. Speciaal voor ons openen ze eerder.

Lunch gebruiken we in het museum. Zelf meenemen of daar iets kopen horen we nog.

Om 14.00 maken we een wandeling van 1.5 uur over de heide. Uiteraard met gids.

Het zal een interessante en ongetwijfeld ook een gezellige dag worden.
Opgave kan tot 7 oktober bij Harm Wieringa Tel: 058- 2887071. Liever per mail:
harmwieringa@upcmail.nl

Geologisch weekend Kring Fryslân 12 en 13 januari 2019.

Het Geologisch weekend , thema fossielen.

De komst van een grote mosasaurus is natuurlijk een blikvanger van jewelste!

Tzt gaan we de leden weer benaderen voor de bemensing van een tafel , maar ook andere hulp is natuurlijk van harte welkom. Het bestuur heeft er weer zin in, we hopen u ook!

Overzicht van mineralen en fossielen najaar en winterbeurzen waar ook onze kring bij betrokken is:

Op www.mineralenbeurzen.nl kunt u alles vinden van alle beurzen in Nederland

GEA Kring Fryslân lezingen seizoen 2018-2019

De kringavonden worden in principe gehouden op de derde woensdag van de maand in het Natuurmuseum te Leeuwarden. We kunnen u alvast de data doorgeven.

Onderstaand kunt u de data met het onderwerp van de lezingen vinden. Het bestuur heeft geprobeerd zoveel mogelijk afwisseling in de onderwerpen te brengen zodat er voor ieders smaak iets bij zit.

- 26 september: Zwerfstenen uit Denemarken. Peter Hofstee
- 17 oktober: Fluoriet en de veelzijdigheid hiervan Erwin Kaspers
- 11 november: Kindermiddag over mineralen
- 21 november: Dino opgraving en dino lab in Naturalis Anne Schulp
- 19 december: Spiegelzee (de stijgende en dalende zee- Spiegel op de geologische tijdschaal) Salomon Kroonenberg
- 12 en 13 januari: Geologisch weekend gewijd aan fossielen
- 20 februari: Fluorescentie Wim Bruines
- 20 maart Lezing over fossielen. Inhoud volgt nog. Jelle Reumer
- 17 april Inhoud volgt nog. Paul van Olm

In januari is er geen lezing maar organiseren we weer ons geologisch weekend.

Raadpleeg ook onze website: www.geologiefriesland.nl

Voor inlichtingen kunt u terecht bij één van onderstaande bestuursleden:

- Voorzitter: Harm Wieringa (voorzitter@geologiefriesland.nl)
- Penningmeester : Jan van der Velde (penningmeester@geologiefriesland.nl)
- Secretaris: Anja Hofmeester (secretaris@geologiefriesland.nl)

Collectieve ongevallenverzekering GEA

Wie is verzekerd?

De kringleden en hun gezinsleden , hieronder worden verstaan echtgeno(o)t(e), geregistreerd partner en inwonende kinderen.

Wanneer verzekerd?

Tijdens activiteiten die onder toezicht van de stichting GEA worden verricht. Ook tijdens de reis naar en van de locatie waar de activiteiten plaatsvinden is men verzekerd.

Waarvoor verzekerd?

€ 7.500 bij overlijden

€ 15.000 (max) bij blijvende, volledige invaliditeit

Bestuursamenstelling GEA Kring Fryslân

maart 2017

Voorzitter : Harm Wieringa voorzitter@geologiefriesland.nl 058-2887071
Secretaris : Anja Hofmeester secretaris@geologiefriesland.nl
Penningmeester: Jan van der Velde penningmeester@geologiefriesland.nl
Algemeen lid: Hendrik Zijlstra
Algemeen lid: Wiepkje Hagen

Secretariaat: Anja Hofmeester, Jan Flintermanlaan 14, 9269 VW Veenwouden.
Ledenadministratie: Jan van der Velde

De kringavonden worden gehouden op de derde woensdag van de maand in het Natuurmuseum, Schoenmakersperk 2 te Leeuwarden. De deur is open om 19.30 uur. Het museum verzorgt de koffie en thee. De bijdrage per avond is € 1,00 en dan kunt u twee maal koffie of thee nemen. Uw bijdrage kunt u doneren in het potje wat op de balie in het atrium staat. Frisdrank is tegen betaling te verkrijgen uit de automaat.